

Тероризмът като заплаха и предизвикателство за сигурността в световен мащаб

Бойко Петев*

Тероризмът като явление, феномен, предизвикателство и заплаха за сигурността

В светлината на глобални изменения в света тероризмът има своето място. Като явление, тероризмът датира от миналия век. В днешно време, заплахите и предизвикателствата за сигурността на света, свързани с това зловредно явление, са доста разнообразни и сложни от всякога. Тероризмът се превърна във феномен, свързан с множество измерения и изисква всеобхватни, решителни и твърди действия от всички държави по света. Сериозността от глобална терористична заплаха е свързана и с другите хибридни заплахи за сигурността - организираната престъпност, наркотрафика, корупцията, прането на пари, незаконния трафик на хора, трафика на оръжия и др., което изисква изключително големи и постоянни усилия от страна на цялата световна общност.

Свидетели сме на събития, които доказват невероятната устойчивост на тероризма, но кои са факторите, процесите и явленията, обуславящи го в една или друга степен като феномен? Ако тези фактори бъдат ликвидирани, а социалните процеси и явления, обуславящи развитието и устойчивостта на тероризма, овладени, може да се очаква, че той ще бъде победен. Възможно ли е обаче всички фактори, обуславящи развитието на тероризма, да бъдат овладени в максимална степен? На някои от тези въпроси ще се опитаме да дадем еднозначен отговор. Практиката показва, че не винаги готовността за подобни изпреварващи

действия за предотвратяване на тероризма са налице, поради което е необходимо да се засили превантивността и подготовката по отношение на планиране и неутрализиране на терористичните заплахи в целия свят.

Поради това работната хипотеза на публикацията е, че чрез представяне на заплахите и предизвикателствата, които предизвиква тероризмът в световен мащаб, се разкрива по-пълно неговата опасност и вреди, които нанася на местата, в които намира проява.

Основната цел на настоящата публикация, е на основата на международноправните и национални приети норми и мерки, да се представи и анализира значението на тероризма в съвременния свят на извършвани глобални промени и въздействия във всички области.

За постигане на заложената цел, ще се изпълнят следните задачи:

1. Международноправни и национални норми и мерки, свързани с тероризма, като глобална заплаха и предизвикателство.
2. Противодействие и борба с тероризма изпреварващо с извършващите се глобални промени и въздействия.

Тероризмът като понятие

Определенията на тероризма са многочислени, според някои данни техния брой превишава сто. Към достатъчно широко разпространение определения на тероризма може да се отнесат предлаганата от американските изследователи В. Милисон и С. Милисон¹ формулировка, съгласно която тероризмът е системно използване на крайно насилие и заплаха от насилие за достигане на публични или политически цели.

Някои изследователи характеризират тероризмът като многостранно, например като „война на XX век“. Египетският политолог М. Сид Ахмед² твърди, че технологичното развитие, достигнало непредвидени нива във военната област, е довело до това, че войната в класическия смисъл на думата става невъзможна, да не кажем абсурдна. Затова доколкото абсурдността на войната не означава

¹ Уикипедия, Свободната енциклопедия, <http://bg.wikipedia.org/wiki/>

² <https://www.geopolitica.eu/spisanie-geopolitika?limit=7&start=1358>

* Д-р Бойко Петев

завършването на конфликта с неговите международноправни аспекти³, борбата сега заплашва да приеме други форми. От друга гледна точка, тероризмът може да се разглежда, като продължение на войната, а не само като политика с други средства.

На известния ръководител на спецслужбите на Германия Нонлау⁴ принадлежи определението за тероризма, според което той е вид борба, която заради политически цели или политически мотиви се опитва да принуди държавните органи или гражданите чрез насилие и заплахи към определени действия.

Наред с този подход в науката и политиката се предлагат други разбирания на тероризма като явление. Например в доклада на Междуведомствената комисия по борба с тероризма, създадена в САЩ през 1985 г. от Джордж Буш – старши, по това време вицепрезидент, е дадено следното определение: тероризмът е противоправно използване или заплаха за използване на насилие против лица или обекти за достигане на политически или социални цели. Обикновено той е насочен към заплашване и принуждаване на правителства, групи или отделни лица, с цел изменение на тяхната политика или действия. В цитираното определение, от професионална гледна точка, е допусната една неточност, която ненужно разширява съдържанието му. Става дума за въвеждането в целите на тероризма на обекти, наред с лица. Обектите са цели на диверсионните актове, а терористичните, са без изключение и имат за цел увреждане или унищожение на хора.

Основавайки се на приведените по-горе признаци на тероризма и като се отчитат достойнствата и ограниченията на представените дефиниции, би могло да се приеме, че тероризмът е система за постигане на политически и социални цели, с публично използване на насилие или заплаха от насилие, за оказване на психологическо въздействие върху официални институции социални групи и лица, за изменение на тяхното поведение в направление, желано от субекта на насилието,

както и демографските аспекти на националната сигурност.⁵

За организирането и осъществяването на терористична дейност важно значение има спецификата на пространствените условия, в които се извършват терористичните актове. По този признак традиционно се обособяват три основни вида тероризъм - земен, морски и въздушен. В определени случаи е възможна и тяхната комбинация.

Методи и форми на проявление на терористични действия

Използваните *методи* са основно три: традиционни, технологични и психологични.

Традиционните методи са свързани с преки физически увреждания на здравето и ограничаване на личната свобода, чрез използване на държавни и обществени дейци, сътрудници на правоохранителните органи и техни близки.

Технологичните методи са насочени срещу материални, енергийни и информационни обекти, чрез използване им като възможност за посегателства върху големи маси от хора, върху обекти чието разрушаване може да предизвика мащабни екологични катастрофи.

Психологическите методи са открити или анонимни заплахи срещу единични лица, групи лица хора или цялото население. Психологическият терор приема особено широки мащаби като достатъчен ефективен метод за сплашване и принуждаване.

Като *форми* на тероризъм се използват: взривяване, подпалване, разрушаване и унищожаване на материални обекти; убийства и тежки телесни повреди на отделни лица, отвличане и вземане на заложници, заплаха за разправа с държавни или обществени дейци; пропаганда на тероризъм, създаване на терористични организации, оказване на помощ на терористични организации, различни начини на пране на пари и финансиране на тероризъм.

Роля и значение на международната общност в борбата с тероризма

В съвременния свят нито една държава не

³ Белова-Ганева, Габриела. Конфликтите – международноправни аспекти, Сиела, София, 2007, ISBN: 978-954-280-43-9

⁴ <https://news.bg/int-politics/nad-43-hil-dushi-v-germaniya-mogat-da-badat-smyatani-za-islyamisti.html>

⁵ Димитрова, Снежана, Демографски аспекти на националната ни сигурност, бр.1/2020, Сп. „Политика и сигурност“, Пловдив, 2020 г., стр. 27, ISSN: 2535-0358

може да остане извън фокуса на тази заплаха, поради това, че няма имунитета срещу тероризма и не може да се самоизолира от мрежата на международните усилия в борбата срещу тероризма. Не е случаен фактът, че международната общност, в рамките на Общото събрание на ООН определи заплахата от международния тероризъм като обща за всички държави и цялото човечество. Безспорно, крайъгълен камък в борбата с тероризма е приетата от Съвета за сигурност на ООН Резолюция 1373. Без да омаловажаваме останалите важни инициативи в рамките на организацията, предприемането на практически мерки в борбата с тероризма е от ключово значение.

Чувството за спешност и форсмажорният натиск, упражняван от страна на терористите, по никакъв начин не бива да доведат до пренебрегване и дори нарушаване на човешките права. Една от най-важните насоки за действие ще бъде ефикасното изпълнение на резолюция 1373 на Съвета за сигурност. Правителствата, прилагащи резолюцията, трябва стриктно да се придържат към установените стандарти на международното право в тази насока. Изработването на адекватен инструментариум във вътрешното и международното право⁶ се превръща в първостепенна задача.

Създадена е международна правна рамка, за да бъде ефективно приложена на практика, като универсална база за общ отговор срещу тероризма. Приети са основополагащи конвенции и протоколи към тях, насочени срещу неговите различни форми на проявление. Конвенциите изискват цялостно прилагане, тъй като предоставят правна рамка за много от стъпките, предприемани за изкореняване на тероризма, включително за екстрадиране и наказване на нарушителите и за преследване на прането на пари. България е страна по всички международни споразумения и активен участник в борбата с тероризма като глобална заплаха и предизвикателство от световен мащаб.

Нова ситуация в борбата с тероризма

За съвременния свят е характерна радикално нова ситуация, при която постиженията в областта на високите технологии могат да се обърнат срещу нас и при която асиметричната заплаха от биологическо, химическо и дори ядрено оръжие е сериозна и реална опасност и заплаха. Терористичните мрежи се разпростират в много държави и затова отделната държава не може да постигне успех в борбата с тях. Необходими са общи и съгласувани усилия на глобално, регионално и субрегионално ниво.

Глобалната заплаха предполага колективен отговор на всички нива, държави и организации. Тероризмът няма ясно изразени форми и носители. От фундаментално значение е да се създаде координация между държавите и организациите с опит в борбата срещу тероризма. Необходимият капацитет за създаване на мощна антитерористична коалиция е невъзможно без сътрудничеството и взаимодействието на всички посочени нива. В регионален план са разработени и действат изключително ефективни форми на сътрудничество. Нашата страна е активен участник в регионални и субрегионални инициативи, отличен пример за които са срещите във формат "2+2" на представители от България, Румъния, Гърция и Турция по разширяването на НАТО, както и по много други въпроси.

Създамата се нова ситуация изисква и нов начин на мислене и сериозно преосмисляне на досегашните подходи за сътрудничество. Югоизточна Европа, и по-специално Балканите, са регион, който изисква да бъде включен много по-активно в изграждането на зони на стратегическо партньорство и засилване на интеграционните процеси в европейските и евроатлантическите структури. Изграждането на ефективно сътрудничество има измерение на взаимен процес на подпомагане. Същевременно, сътрудничеството в борбата с тероризма ще придобие нов тласък с осъзнаването на факта, че икономиката и сигурността са вече глобални теми, които изискват да се търсят нови подходи за интеграция, а не за самоизолиране, формули, които да направят борбата със заплахите и предизвикателствата на XXI век много по-

⁶ Илиева, Ирена. Международноправни проблеми на борбата срещу международния тероризъм, ИК „Кронос“, София, 2005, ISBN: 954-851-696-9

ефективна.

Изменения в международната сигурност

В международната сигурност има толкова много променливи, толкова много изменения настъпват едновременно, че събитията трудно могат да бъдат предвидени. Но като изследователи на тази проблематика, ние все пак искаме да групираме причините, за да добием някаква представа кои от тях са по-важни от другите. Сигурността е една голяма идея, при която сигурността на човечеството, по-точно шансът за неговото оцеляване, се е превърнала в централна и приоритетна точка на всяка политика. Егон Бар прави много интересно и актуално за страните от Югоизточна Европа предложение – „както вчерашните противници днес са се превърнали в партньори, така днешните противници трябва да станат част от по-голямата бъдеща сигурност. Ние трябва да осъзнаем, че днешните противници могат да бъдат утрешни партньори – във всеки случай това е логичната последица от реалностите, които ни заобикалят, както и от развитието на оръжията, техните технически възможности и новите технологии“⁷. В тази връзка, можем да припомним думите на един политик и дипломат от световна величина (Шимон Перес, външен министър на Израел), че „новата ситуация създава тотална взаимна зависимост, каквато никога досега не е била налице в човешката история, зависимост, която надхвърля рамките на народите, нациите, политическите блокове и културите“.

От изключителна важност е засилването и на междудържавното сътрудничество по проблемите на националната сигурност, граничния, митнически и финансов контрол. В противен случай, се дава възможност на тероризма да развива терористични мрежи, като преодолява съществуващите двустранни и регионални механизми за обмен на информация по сродни проблеми. Борбата срещу тероризма не трябва да се разбира като мярка за преследване по религиозни и етнически причини или произход.

Необходимо е да се има предвид, че по-

слабо развитите държави, с неефективни правоохранителни и правоприлагащи органи, се превръщат в естествена среда за развитие на терористични групи, което налага внимателното изследване на социалните причини за тероризма, в това число и бедността. Ключова роля, освен ООН, тук могат да играят международни, регионални и субрегионални организации. Няма друга опция за поведение освен обединяване на ресурсите в борбата с бедствията, причинявани от тероризма. Усилията трябва да съчетават както финансово подпомагане, така и изграждането на достатъчен капацитет за функциониране на демократични национални институции, с акцент върху службите за сигурност, съдебната власт и укрепването на законността.

Система за тероризъм и финансиране

Определен научен интерес представлява системата за тероризъм и неговото финансиране, представяне и анализиране на правните инструменти в световен мащаб, както и взаимодействията между международната и вътрешнодържавната правна уредба за мерки срещу финансирането на тероризма и публикации в областта на новите измерения на финансовата система в криптосвета.⁸

Финансирането на тероризма представлява международно престъпление и сложно обществено явление, обусловено от многочислени социални причини, развиващо се според степента на техните изменения. Централно място при разкриването на неговата същност заемат социалните противоречия, които не са получили своевременно разрешение и са достигнали конфликтна форма⁹.

Трудно могат да се определят каналите за финансиране на тероризма. Основното е, че повечето автори посочват сивата икономика като начин за финансиране на тероризъм. Нещо повече, трябва да се отбележи, че чрез различни разновидности на сивата икономика (пласиране на наркотици, пране на пари и пр.), се финансират различни цели на терористите.

⁸ Лъондев, Атанас. Нови измерения на финансовата система в криптосвета, Научни трудове, том V, ИК ВУСИ, Пловдив, 2019, стр. 29, ISSN: 2367-8526

⁹ Стоянов Ч, Мерки срещу финансирането на тероризма. УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2014, ISBN: 978-954-073-761-4

⁷ Кобуров, Тодор. Ситуационен външнополитически анализ в областта на сигурността, ИК „КИНГ“, София, 2009

Основен канал за финансиране на тероризма е чрез нерагментирана дейност¹⁰, която дейност може да бъде разграничена на:

➤ Подземна икономика;

Подземната икономика обхваща създаването на продукти или осигуряването на услуги, чието производство не е забранено от закона, но е преднамерено скривано от обществените власти - данъчни, митнически, социални, статистически и др. Приходите от тези продажби се използват за замяна /бартер/ за закупуване на оръжия, муниции и други.

➤ Сенчеста икономика;

Тя е дейност, в резултат на която по финансови съображения получаването на определени приходи не става известно на държавните органи, като тези средства се насочват към постигането на определени цели от терористичните организации.

➤ Незаконна икономика;

Тя включва тези видове предприемачество, които са забранени от закона. Незаконната икономика произвежда такива продукти или осигурява такива услуги, чието производство, продажби или разпространение е обикновено забранено от закона. За пример може да се посочи търговията с наркотици.

➤ Неформален сектор;

Неформалният сектор се приема като съвкупност от дейности, осъществени поради необходимостта да се търси собствено препитание поради факта, че другите сектори на икономиката (селско стопанство, едри модерни предприятия, обществено- административни дейности) не са в състояние да наемат работна сила с темповете, с които тя расте и се предлага. Неформалната икономика включва производствени дейности, които не са обхванати от статистиката или от данъчните и митническите власти, като също освобождава средства за терористични организации.

➤ Черна икономика;

Черната икономика обхваща неотчетено производство от регистрирани предприятия с цел избягване на данъци, както и продукцията на нерегистрирани производствени единици.

➤ Скрита икономика

Скритата икономика включва

недекларираното законно производство на стоки и услуги, производството на незаконни стоки и услуги и доходите от кражби на работното място.

Разбира се, при получаване на средства от някои от посочените по-горе дейности, тези средства трябва да се легализират. Това става чрез т.нар. изпиране на пари.

Основни подходи, използвани при тероризма

В науката съществуват два основни подхода към изясняване на понятието „тероризъм“ – биологически и социален подход.

Биологическият подход към това явление, тероризъм, е свързан с определени насилствени елементи в същността на човека, с естествения стремеж на хората да застрашават интересите на другите и да използват всякакви достъпни средства за достигане на своите цели¹¹.

Социалният подход, макар да се характеризира с голямо разнообразие на оценките за ролята и механизма на влияние на едни или други социални фактори, обуславящи тероризма, се основава на определящото значение на социалните процеси за неговото възникване.

На практика, терористите в техните действия, си служат и използват и двата подхода.

Европейският съюз и тероризмът

Европейският съюз също предприема решителни реални стъпки в областта на противодействието на проявленията и генезисът на тероризма. Европейският съвет постигна съгласие по преговорната си позиция относно засилването на правилата на ЕС за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма. На 20 декември 2016 г. Комитетът на постоянните представители, от името на Съвета, прикани встъпващото председателство да започне преговори с Европейския парламент за директива, която да има две основни цели:

- предотвратяване на използването на финансовата система за финансиране на престъпни дейности;

- засилване на правилата относно

¹⁰ Стоянов, Г. Тероризъм - история и генезис, Военно издателство, София, 2011, ISBN: 58219

¹¹ Петров Алексей, Тероризъм и системи за сигурност, София, 2005, ISBN: 954-00040-93-4

прозрачността, за да се предотврати широкомащабно укриване на средства.

Директивата има за основна цел да бъдат прекъснати източниците на финансови средства за престъпниците, без да се създават ненужни пречки за функционирането на платежните системи и финансовите пазари. Текстът ѝ изменя Директива 2015/849, приета през май 2015 г.

След поредицата от терористични нападения в Европа през 2016 г. Директива (ЕС) 2018:243 („Петата директива, относно борбата с изпирането на пари“, 5 AMLD) за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 е приета през 2018 г. Директивата за изменение трябва да стане закон в държавите от ЕС до 10 януари 2020 г.

Новата директива затяга правилата на ЕС относно предотвратяването на изпирането на пари и финансирането на тероризма по редица начини, като се стреми да постигне баланс между необходимостта от по-голяма сигурност и нуждата от защита на основните права и икономическите свободи, включително:

✓ разширяване на обхвата на директивата, за да включва:

○ както одиторите, външни счетоводителите и данъчните консултанти, така и всяко друго лице, което предлага данъчни консултантски услуги;

○ агентите по недвижими имоти, които действат като посредници при отдаването под наем на недвижим имот, чиито месечен наем надвишава 10 000 евро;

○ търговците на произведения на изкуството, при които се извършват преводи от по 10 000 евро или повече.

✓ достъпа до информацията относно ефективната собственост, като по този начин се подобрява прозрачността в собствеността на дружествата и тръстовете;

✓ забрана на банките да държат анонимни сейфове (в допълнение към анонимните сметки и книжки, които вече са обхванати от Директива (ЕС) 2015/849);

✓ справяне с рисковете, свързани с предплатените карти и виртуалните валути чрез:

○ сваляне на идентификационния праг за държателите на предплатени карти от 250 евро в момента на 150 евро и

○ даване на възможност на националните закони за финансиране на

тероризма (ЗФР) да получават информация, която да им позволява да проследят идентичността на собственика на виртуалната валута;

• засилено сътрудничество между ЗФР, което да им позволява да споделят повече информация.

Стратегия и мерки за борба с тероризма във всяка страна

Според нас, необходимостта от изработването на стратегия за борба с тероризма във всяка страна е очевидна. Понастоящем, противодействието на тероризма у нас, е предвидено в Концепцията за национална сигурност и Програмата за противодействие на престъпността. В Програмата тероризмът се разглежда само като криминално посегателство без да се отчитат постмодерните му изменения и затруднения, които те биха предизвикали за борбата с него. Стратегията, като нещо пределно общо, може да изрази единствено твърдото намерение на държавата да се защити от политическо насилие, да приложи всеобхватен отпор на терористичните действия чрез използването на обединените сили и средства на държавните и оперативни органи. За конкретизирането на стратегията, се изисква изработването на цялостна система от мерки, която да се отстоява от държавната политика и която да запълни съдържанието на реално действено държавно и обществено отношение.

П л а н и р а н е т о н а м е р к и з а противодействие на тероризма и своевременното им прилагане в практическата дейност на държавните и оперативни органи е сигурен индикатор за решимостта на държавата да се отнася с непримиримост и неотстъпчивост към остри и дръзки вмешателства в политическия ѝ живот. Такива мерки могат да имат само една основна стратегическа цел: недопускане извършване на терористични действия на територията на страната или ако такива все пак са извършени - бързо и ефективно отстраняване на последиците и снижаване на вредните отрицателни въздействия от тях върху масовото обществено съзнание.

А. Общи превантивни мерки за противодействие на терористичната дейност:

Общите превантивни мерки имат за основно предназначение затрудняването и ограничаването на терористичната дейност, както и създаването на подходящи условия за ползотворното осъществяване на оперативните мерки.

Общодържавните мерки имат явен, открит характер и се различават от оперативните мерки по своята същност, методи и средства.

Могат да се предложат три основни разновидности на общите превантивни мерки:

- от организационен характер;
- от възпитателен характер;
- от правен характер.

➤ *Общите превантивни мерки от организационен характер са:*

1. Изработването на стратегически и тактически положения за антитерористичната борба с общи политически указания, съвременни приоритети, насоки на дейността и т.н. Чрез тези мерки се поставят рамките на държавната стратегия за борба с тероризма.

2. Създаването на нови специализирани подразделения с конкретни направления на дейност за запълване на възможен вакуум в институционалната даденост. Коригирането при необходимост на съществуващите правомощия на специализираните органи за своевременен отговор на измененията в тенденциите на терористичната дейност.

3. Мерки за осигуряване на координация и взаимодействие между различни държавни органи с цел създаването на действителен "общ фронт" за борба с тероризма. Цели се постигането на еднопосочност на усилията в дейността на всички държавни органи, както и осигуряването на непрекъснато функциониране на единната система за борба с тероризма. Мерките в тази насока се свързват с определяне на неотложните задачи и конкретизиране ролята и участието на всеки орган в тяхното постигане. За достигане желаната съгласуваност в действията е целесъобразно създаването на работни групи или комисии на централно политическо равнище, които да изготвят междуведомствени подзаконови нормативни актове въз основа на

обобщаването опыта на различни органи в борбата с тероризма и приемане на техните препоръки. Необходимо е и изготвянето на многовариантни работни планове за координирана реакция при различни форми на политическо насилие.

4. Мерки за постоянно оперативно информирание на висшите държавни органи за състоянието, тенденциите на тероризма или за конкретни намерения на терористични организации. В тази връзка целесъобразно би било създаването на единен център, в който да се акумулира събираната информация и да се предоставя в обобщен вид на висшите органи за вземането на ръководни решения.

5. Мерки за активизиране на международното сътрудничество, като изработване и подписване на многостранни работни документи за общо противодействие на международния тероризъм. Трябва да се отбележи, че по този пункт страната има добра активност. Подписват се балкански, Европейски спогодби. България участва в Международната коалиция срещу тероризма, създадена след 11.09.2001г.

➤ *Общите мерки от възпитателен характер*

Те имат за цел формирането на антитерористична нагласа в общественото съзнание и на политическа бдителност. Тези мерки разкриват желание за привличане на гражданите за участие в антитерористичната борба на държавата и нейната подкрепа.

Постигането на добро правно възпитание на гражданите и формирането на устойчив психо-поведенчески модел за възприемане и действие при предизвикани от терористичен акт кризисни ситуации, води до понижаване в максимална степен на ефекта от тях и тяхното негативно въздействие върху съзнанието и поведението на хората. Намаляват се условията за предизвикване на продължителен, непреодолим страх, ликвидира се възможността за изнудване на обществото чрез заплахи и насилие.

Отношението на непримиримост към действията на терористите и отхвърлянето на тероризма като приемлива форма за постигане на политически цели се формира у гражданите чрез:

1. Мерки за доброто им информирание относно целите и мащабите на тероризма, крайните брутални действия, които често се използват от тях. Разкриване значението на добросъвестното спазване на въведените административни режими с цел недопускане създаване на, благоприятстващи подготовката на терористични актове, условия. Популяризиране на успешните операции на специализираните служби по линия на борбата с тероризма. Запознаване на гражданите с признаците, сочещи подготовка или извършване на терористична дейност.

2. Мерки за разкриване истинската античужденска същност на идеологията и практиката на тероризма и неговата несъвместимост с демократичното развитие на обществото и международната сигурност. Така се постига обективно описание на образа на терориста - не като борец за справедливост и демократични ценности, който заслужава съчувствие и разбиране, а като криминален престъпник с висока обществена опасност, който ще понесе неизбежна отговорност за извършеното.

3. Мерки за формиране на убеждение за безполезността и безперспективността на тероризма като средство за политическа борба.

Считаме, че тук е уместно да се отчете ролята на средствата за масово осведомяване в прилагането на възпитателните мерки и някои техни форми като обществени дискусии, публично обсъждане на проблема, беседи, пресконференции и т.н. В съвременните условия медиите се оказват силата с най-голямо влияние при формирането и популяризирането на обществено-политическите позиции. Не са необходими никакви доводи, за да се обоснове наложителното привличане на средствата за масово осведомяване и целенасоченото им включване в антитерористичната дейност.

Терористите отдавна са преценили потенциала на медиите като средство за прокарване на своите идеи и също толкова отдавна са създали структурни звена в организациите си за психологическа обработка на общественото съзнание. Терористите се възползват от факта, че основното средство, което се използва от медиите е информацията, а тя е твърде податлива на манипулации - съзнателни или несъзнателни. За да не се

допуска използването на медиите като проводник на терористичната идеология и легитимиране на терористичната дейност; за да не са използват за предаване на послания от терористи до свои съмишленици или отправяне на публични заплахи; за да се избегне представянето на терористите като по-слабата, угнетена, онеправдана страна, която трябва да бъде подкрепяна и разбрана, е абсолютно наложително медиите да бъдат целенасочено използвани за прилагане на възпитателните мерки. Нещо, което до момента не е постигнато в оптималните размери. Липсват достатъчно тематични предавания по радио и телевизия, вестниците се изпълват със сензации, а не с обективни данни.

➤ *Общи мерки от правен характер*

Вътрешното законодателство на България урежда въпросите по антитерористичната дейност чрез наказателно-правни, наказателно-процесуални и административно-правни мерки. Те имат преди всичко общопрофилактичен характер и са насочени към предотвратяване и ограничаване на възможностите за извършване на терористична дейност в нашата страна.

1. Наказателно-правни мерки-според съществуващия в страната ни правопорядък, тероризмът и неговите проявления са престъпления против Републиката. Тяхната наказателно-правна уредба се съдържа в глава Първа от особената част на НК. Това подчертава високата обществена опасност на тези деяния.

Действащото материално право обхваща голяма част от най-опасните и често използвани в практиката действия от терористичен характер. Наказателно-правните мерки са предимно репресивни - предвиждат неизбежна отговорности са свързани с налагането на съответна предвидена в закона санкция за извършеното противоправно деяние.

При съвременните измерения на тероризма обаче, съществуващите мерки се оказват недостатъчни. Необходимо е да се криминализират нови форми на терористична дейност (компютърен тероризъм, действия по психологически терор и др.), т.е. да се разшири уредбата на съставомерните изпълнителни деяния.

Необходимо е увеличаването на кръга защитени лица - възможни обекти на престъпни посегателства.

Чрез въвеждането на тези и други изменения, предложени от експертите в тази област ще се постигне максимална съответност между обществената опасност на тероризма в наши дни и строгостта на наказателната репресия.

2. Наказателно-процесуалните мерки, предвидени в НПК, уреждат реда за провеждане на наказателно производство, за разкриване на престъпленията, разобличаване на виновните и правилното прилагане на закона. Те са биха могли да бъдат достатъчно оптимални, ако се внесат отдавна обсъжданите корекции на предвидените срокове и се премахнат всички процесуални пречки за провеждане на бързо във времето производство. Но това е препоръка, засягаща противодействието на всички престъпления от общ характер, не само терористичните.

Освен това би било целесъобразно сключването на международни спогодби за правна помощ при случаите, когато субекти на терористични действия са чужди граждани.

3. Административно-правните мерки са включени в комплекс от административно-правни режими, които са насочени към предотвратяване и пресичане на противоправни терористични действия. Те са своеобразна нормативна пречка за провеждане на терористична дейност, а от друга страна дават информация за подготвяне или опит за извършване на терористична дейност. Това означава, че този вид правни мерки имат две основни функции - охранителна и сигнална.

Б. Оперативни мерки за противодействие на терористичната дейност.

Оперативността на част от мерките, включени в системата за борба с тероризма, която ги отличава от общите мерки на институционално равнище, идва от възприетия и следван най-оптимален вариант от агентурно-оперативни и други действия на специализираните служби. Тези действия се извършват на територията на страната и зад граница.

Целият комплекс от оперативни мерки има

две основни функции: да създава ефективна защитна преграда за възможните обекти на терористична дейност; да осигурява непосредствената борба с тероризма, разкриването, предотвратяването и пресичането на терористичната дейност.

➤ Борба срещу изпирането на пари

Защо е необходима борбата срещу изпирането на пари? Могат да бъдат посочени много причини:

— целта на голям брой престъпления е получаването на печалба от физическото лице или от групата, извършваща съответното деяние. Изпирането на пари представлява обработка на сумите, получени чрез престъпления, с цел прикриване на незаконния им произход. Процесът има важно значение, тъй като позволява на престъпника да се ползва от “печалбите” си, без това да създава опасност за източника, като в същото време се създава впечатление за законност;

— изпирането на пари подхранва паралелни икономически вериги, като по този начин се отразява върху пазара, върху търговския и платежния баланс, създават се незаконни връзки между различни действащи лица, генерират се несравними по големина парични потоци и може да бъде предизвикан срив в баланса (икономическа или финансова криза в държавата поради изтичането на големи парични суми), създаване на парични потоци и оттам данъчни измами;

— на криминологично равнище изпирането на пари позволява на престъпните организации да оказват влияние върху икономическата система, както и върху обществените институции и отношения, главно защото незаконните средства се използват за корупционни цели. Този порочен кръг е заплаха за демокрацията.

В съвсем конкретен план борбата с изпирането на пари налага задължително да бъде призната необходимостта от ефикасна борба с организираната престъпност и прекратяване на нейната дейност.

Целта е да бъде разяснено значението и ползата от борбата срещу изпирането на пари като основно средство за борба с организираните престъпни групи, както и да бъдат разяснени възможните подходи към този

аспект на функционирането на наказателно-процесуалната система. Тук можем да добавим и една по-обща бележка - борбата срещу финансирането на тероризма се е превърнала в един от основните приоритети на международната общност, който е изрично признат чрез приемането през декември 2000 г. на Международната конвенция на ООН за борба срещу финансирането на тероризма (въз основа на проект, внесен от Франция). Този приоритет изисква да се отговори на въпроса как да бъдат неутрализиран престъпните финансови движения.

Мястото на България в глобално променящата се ситуация

Във време на глобално променяща се ситуация България заема единствено възможната позиция и дава ясен сигнал, че ще действа като фактически член на НАТО. Същевременно, ние се нуждаем от солидни гаранции за сигурността в случай на предприети терористични действия, от рода на терористичният акт в Сарафово и други подобни в света. В борбата с тероризма и укрепване на колективната сигурност, са необходими специализирани действия в определени области, свързани със спецификата на Югоизточна Европа.

България е ратифицирала редица конвенции, като синхронизира вътрешното си право с международните норми. Мерките, които се отнасят до международното сътрудничество са свързани с оказването на взаимна правна помощ по дела за международен тероризъм: задължението за съдебно преследване на виновни лица; прилагане на формулата „предай или съди“; оптимизирането международния информационен обмен;; приемането на международни стандарти за охрана на обекти с международно значение и други.

От настоящото интегриране на България в Европейските структури следва и включването ѝ в актуалното сътрудничество в рамките на конвенциите на Европейския съюз и в дейността на Интерпол и Европол.

Заклучение

Статията разглежда актуалното състояние на глобалните проблемите на тероризма: като явление, феномен, предизвикателство и заплаха за сигурността в целия свят, с оглед на новите му форми и методи на проявления на терористични действия. Подчертани са основните проблеми при разглеждането на тази сложна и всеобхватна проблематика, поради важноста на стратегиите и мерките, които се приемат и прилагат, доколко са достатъчно ефикасни и изпреварващи терористичните действия. Практиката показва, че не винаги готовността за подобни изпреварващи действия за предотвратяване на тероризма са налице, поради което, авторът предлага, необходимостта да се засили превантивността и подготовката по отношение на планиране и неутрализиране на терористичните заплахи в целия свят.

Reference literature:

Wikipedia, the Free Encyclopedia,
<http://bg.wikipedia.org/wiki/>

<https://Www.Geopolitica.Eu/Spisanie-Geopolitika?Limit=7&Start=1358>

Belova-Ganeva, Gabriela. Conflicts - international aspects, Ciela, Sofia, 2007, ISBN: 978-954-280-43-9 (in Bulgarian)

<https://News.Bg/Int-Politics/Nad-43-Hil-Dushi-V-Germaniya-Mogat-Da-Badat-Smyatani-Za-Islyamisti.Html>

Dimitrova, Snezhana, Demographic aspects of our national security, issue 1/2020, Magazine Politics and security, HSSE Publishing House, Plovdiv, 2020, page 27, ISSN: 2535-0358 (in Bulgarian)

International legal issues in the fight against international terrorism, Kronos Publishing House, Sofia, 2005, ISBN: 954-851-696-9 (in Bulgarian)

Koburov, Todor. Situational foreign policy analysis in the field of security, KING Publishing House, Sofia, 2009, (in Bulgarian)

Lyondev, Atanas. New dimensions of the financial system in the cryptoworld, Scientific papers, Volume V, HSSE Publishing House, Plovdiv, 2019, page 29, ISSN: 2367-8526 (in Bulgarian)

Stoyanov Chavdar, Measures against the financing of terrorism. UI "St. Kliment Ohridski ",

Sofia, 2014, ISBN: 978-954-073-761-4 (in Bulgarian)

Stoyanov, Georgi. Terrorism - history and genesis, Military publishing house, Sofia, 2011, ISBN: 58219 (in Bulgarian)

Petrov Alexei, Terrorism and security systems, Sofia, 2005, ISBN: 954-00040-93-4 (in Bulgarian)

Georgiev, Vasil. The Principle of Responsibility for Protection and the Actions of the International Community in Myanmar in 2017, Politics and Security Magazine, Vol. 4/2018, HSSE Publishing House, Plovdiv, 2018, p. 60, ISSN: 2535-0358